

III Međunarodni kongres Udruženja zdravstvenih profesionalaca Srbije

**UTICAJ PANDEMIJE COVID 19 NA FUNKCIONISANJE
ZDRAVSTVENOG I OBRAZOVNOG SISTEMA**

**ZBORNİK APSTRAKATA
I RADOVA**

26-29. oktobar 2023, Hotel Moravica, Sokobanja, Srbija

ORGANIZATOR KONGRESA

Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije

SPONZORI

SUORGANIZATORI KONGRESA

Visoka zdravstveno-sanitarna škola strukovnih studija „Visan“, Srbija

Univerzitet "Bijeljina" Bijeljina, Bosna i Hercegovina

Медицинска школа „Београд“

Medicinska škola „Beograd“, Beograd

Medicinska škola „Nadežda Petrović“, Zemun

Akademija vaspitačko – medicinskih strukovnih studija, Odsek Čuprija

Asocijacija za dezinfekcija i sterilizacija na Makedonija

Fakulteta za vede o zdravju, Univerza na Primorskem, Izola, Slovenija

Fakultet zdravstvenih studija Sveučilišta u Rijeci, Hrvatska

TEHNIČKI ORGANIZATOR

BBN Congress Management d.o.o.

ZBORNİK APSTRAKATA I RADOVA

III Međunarodni kongres UZPS - UTICAJ PANDEMIJE COVID 19 NA FUNKCIONISANJE ZDRAVSTVENOG I
OBRAZOVNOG SISTEMA

Izdavač: Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije - UZPS
Beograd, Zemun, Rade Končara 71
Tel/faks: 011/373-19-91
E-mail: predsednica.uzps@gmail.com

Glavni i odgovorni urednik: dr Ivanka Adžić

Priprema i tehnička obrada: BBN Congress Management, Deligradska 9, 11000 Beograd
Tel/Fax: +381(0)11 3629405, 3629402, 2682318
e-mail: bbn@bbn.co.rs, web: www.bbn.co.rs

Štamaprija: BBN Congress Management

Mesto štamanja: Beograd

Godina izdavanja: 2023.

Tiraž: 80

ISBN 978-86-900449-4-8

CIP - Каталогизacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

616.98:578.834(082)(0.034.2)
614.2(082)(0.034.2)

МЕЂУНАРОДНИ конгрес Удружења здравствених професионалаца Србије Утицај пандемије COVID 19 на функционисање здравственог и образовног система (13 ; 2023 ; Сокобања)
Zbornik apstrakata i radova [Elektronski izvor] / III Međunarodni kongres Udruženja zdravstvenih profesionalaca Srbije Uticaj pandemije COVID 19 na funkcionisanje zdravstvenog i obrazovnog sistema ; [organizator kongresa Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije] ; [glavni i odgovorni urednik Ivanka Adžić]. - Beograd : Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije - UZPS, 2023 (Beograd : BBN Congress Management). - 1 elektronski optički disk (DVD) ; 12 cm

Sistemska zahtevi: Nisu navedeni. - Nasl. sa naslovne strane dokumenta. - Tiraž 80. - Radovi na više jezika. - Tekst lat. i ćir. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Summaries.

ISBN 978-86-900449-4-8

a) Ковид 19 -- Зборници б) Здравство -- Зборници

COBISS.SR-ID 128126985

SADRŽAJ

NAŠE ISKUSTVO U ORGANIZOVANJU NASTAVE TOKOM COVID PANDEMIJE.....	9
Dragana MATANOVIĆ, Medicinski fakultet Univerzitet u Beogradu, Srbija	
NAUČNA ISKUSTVA STEČENA TOKOM PANDEMIJE INFEKCIJA IZAZVANE SARS-COV-2 VIRUSOM	12
Vladimir JURISIĆ, Fakultet medicinskih nauka, Univerzitet u Kragujevcu, Srbija	
PANDEMIJA COVID 19 NA PODRUČJU TUZLANSKOG KANTONA.....	13
Amila ŠIŠIĆ, Zavod za javno zdravstvo Tuzlanskog kantona, Tuzla	
EFIKASNOST NASTAVNOG PROCESA U VANREDNIM OKOLNOSTIMA ODRŽAVANJA NASTAVE.....	14
Slađana ARSIĆ, Biljana ILIĆ, Tatjana KILIBARDA, Akademija vaspitačko medicinskih strukovnih studija Kruševac, Odsek za medicinske nauke Čuprija, Srbija	
UTICAJ COVID PANDEMIJE NA DIJAGNOSTIKOVANJE I LEČENJE TUBERKULOZE U GRADSKOM ZAVODU ZA PLUĆNE BOLESTI I TUBERKULOZU BEOGRAD.....	16
Dejan DIMIĆ, ROKSANDIĆ MILENKOVIĆ M., Gradski zavod za plućne bolesti i TB Beograd, DIMIĆ N., Kliničko bolnički centar „Dr Dragiša Mišović Dedinje“	
UTICAJ EPIDEMIJE COVID 19 NA NEGU I LEČENJE ONKOLOŠKIH PACIJENATA	17
Vasilije KORUGIĆ, DZ „Simo Milošević“ Čukarica	
ZNAČAJ FARMAKOTERAPIJE I NEFARMAKOLOŠKIH MERA ULEČENJU HIPERTENZIJE.....	19
Violeta ILIĆ TODOROVIĆ, Jasmina JOVANOVIĆ MIRKOVIĆ, Christos ALEXOPOULOS, Vesna VESIĆ, Miljana MARKOVIĆ, Akademija vaspitačko medicinskih strukovnih studija, Odsek medicinskih studija Čuprija, Čuprija	
ZASTUPLJENOST VAKCINISANJA PROTIV COVID 19 U DOMU ZDRAVLJA „NOVISAD“	20
Danica POPOVIĆ, Dom Zdravlja „Novi Sad“, Novi Sad, Regina RISTIĆ, „Biotest“, Novi Sad, Jelena ĐOKIĆ, Institut za puićne bolesti Vojvodine, Sremska Kamenica, Ana MILJKOVIĆ, Dom Zdravlja „Novi Sad“, Novi Sad, Ana BABIĆ, Institut za Kardiovaskularne bolesti Vojvodine, Sremska Kamenica, Filip SAMARĐZIĆ, Klinički Centar Vojvodine, Novi Sad, Republika Srbija	
POSLOVANJE ZA VREME PANDEMIJE COVID 19 U DOMU ZDRAVLJA „NOVISAD“	24
Danica POPOVIĆ, Dom Zdravlja „Novi Sad“, Novi Sad, Regina RISTIĆ, „Biotest“, Novi Sad, Jelena ĐOKIĆ, Institut za puićne bolesti Vojvodine, Sremska Kamenica, Ana MILJKOVIĆ, Dom Zdravlja „Novi Sad“, Novi Sad, Ana BABIĆ, Institut za Kardiovaskularne bolesti Vojvodine, Sremska Kamenica, Filip SAMARĐZIĆ, Klinički Centar Vojvodine, Novi Sad, Republika Srbija	
SOLARINI DERMATITIS - MERE PREVENCIJE.....	29
Jelena STAMENKOVIĆ, Medicinska škola Beograd, Srbija	
COVID 19 PANDEMIJA KAO STRES KOD ZDRAVSTVENIH RADNIKA.....	31
Selma SINANOVIĆ, Univerzitetski Klinički Centar Tuzla, Bosna i Hercegovina	
NIVO OVLADANOSTI PRAKTIČNIM VEŠTINAMA KOD UČENIKA SREDNJE MEDICINSKE ŠKOLE U COVID 19 SISTEMU ODRŽAVANJA NASTAVE	32
Jovana JOVIĆ, Medicinska škola Čuprija, Akademija vaspitačko-medicinskih strukovnih studija Kruševac, odsek medicinskih studija Čuprija, Slađana ARSIĆ, Akademija vaspitačko-medicinskih strukovnih studija Kruševac, odsek medicinskih studija Čuprija	
UČENICI MEDICINSKE ŠKOLE O POSLEDICAMA PANDEMIJE	36
Elizabeta MARKOVIĆ, Bojana HASANBEGOVIĆ, Medicinska škola „Nadežda Petrović“ Zemun, Srbija	
UTICAJ PANDEMIJE COVID 19 NA FUNKCIONISANJE SLUŽBE ZA HEMODIJALIZU – UČENJE NA ISKUSTVU ZA BUDUĆE IZAZOVE.....	43
Jasna TRBOJEVIĆ-STANKOVIĆ, Slaviša SAVIĆ, Medicinski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Klinika za urologiju, KBC „Dr Dragiša Mišović – Dedinje“, Zoran MARJANOVIĆ, Klinika za urologiju, KBC „Dr Dragiša Mišović – Dedinje“	
RANA REHABILITACIJA COVID PACIJENTA SA TROMBOZOM ARTERIJE BRAHIJALIS - prikaz slučaja	47
Momirka MILAKOVIĆ, Bojana KAJKUT, Služba Kliničke rehabilitacije, UKC RS, Banjaluka	

UTICAJ PANDEMIJE COVID 19 NA FUNKCIONISANJE POLIVALENTNE PATRONAŽNE SLUŽBE	53
Dušica KAMENIĆ, Dom zdravlja „Novi Beograd“, Beograd, Srbija	
KOMUNIKACIJA MEDICINSKE SESTRE SA OSOBAMA S INVALIDITETOM	54
Antonija LEKO, OB „Dr. Anđelko Višić“ Bjelovar, Bjelovar, Živko STOJČIĆ, OB „Dr. Anđelko Višić“ Bjelovar, Bjelovar; VUB Bjelovar, Bjelovar, Nikolina MEGERLE, OB „Dr. Anđelko Višić“ Bjelovar, Bjelovar, Goranka RAFAJ, VUB Bjelovar, Bjelovar, Hrvatska	
EPIDEMIJE ZARAZNIH BOLESTI U BIOETIČKOJ EDUKACIJI – POVIJESNI PRIMJER POUČAVANJA O POVJERENJU U MEDICINU, ZDRAVSTVENI SUSTAV I ZDRAVSTVENE DJELATNIKE U VRIJEME EPIDEMIJE DJEČJE PARALIZE	62
Nada GOSIĆ, Klub umirovljenih sveučilišnih nastavnika Sveučilišta u Rijeci, Internacionalna akademija nauka i umjetnosti u Bosni i Hercegovini, Razred za humanističke nauke i kulturu	
UTICAJ ZDRAVIH STILOVA ŽIVOTA NA POJAVU KARDIOVASKULARNIH OBOLJENJA	63
Emra ZUKIĆ-BEGIĆ, Alma KARAJKO-MELIĆ, Amra KALČO, Sead KARAKAŠ, Zavod za javno zdravstvo SBK/KSB, Bosna i Hercegovina	
UTICAJ ANKSIOZNOSTI I SPECIFIČNOSTI NJENOG PREVAZILAŽENJA TOKOM PANDEMIJE COVID 19, U ODNOSU NA FUNKCIONISANJE ZDRAVSTVENOG I OBRAZOVNOG SISTEMA	70
Svetlana BANOVIĆ, Visoka zdravstveno – sanitarna škola strukovnih studija “ VISAN “, Beograd, Ivanka ADŽIĆ, Univerzitetski klinički centar Srbije; UZPS	
MENTALNO ZDRAVLJE U DOBA PANDEMIJE	71
Dragana BOŠNJAK, Dom zdravlja Bijeljina, Republika Srpska, BiH	
UTICAJ DEMOGRAFSKIH I SOCIOEKONOMSKIH FAKTORA NA NASTANAK SINDROMA SAGOREVANJA U PRIVATNOM SEKTORU BEZBEDNOSTI U CENTRALNOJ SRBIJI.....	74
Dejan VELJKOVIĆ, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Odred Žandarmerije Kraljevo, Slobodanka MILOVANOVIĆ, Zavod za zdravstvenu zaštitu radnika željeznice Srbije, Niš, Ljiljana KULIĆ, Univerzitet u Prištini, Medicinski fakultet, Kosovska Mitrovica	
EMPATIJA KAO FAKTOR BESA I AGRESIJE KOD SREDNJOŠKOLACA.....	75
Slavica LAZIĆ, Branka PERALOVIĆ, Medicinska škola "Nadežda Petrović", Zemun, Srbija	
HEMORAGIJSKE KOMPLIKACIJE KOD UPOTREBE ANTIKOAGULANTNE TERAPIJE U COVID 19 PNEUMONIJI	79
P. BOGDANOVIĆ, Klinika za kardiologiju VMA, V. BOGDANOVIĆ, ZZZZ radnika ŽS, Z. JOVIĆ, Z. MLADENOVIĆ, P. ĐURIĆ, I. ĐURIĆ, E. STAMENKOVIĆ, G. MILIĆ, N. ĆIRIĆ, N. ŽIVKOVIĆ MILJKOVIĆ, N. NOVIČIĆ, ZZZZ radnika ŽS, Klinika za kardiologiju VMA, D. PILČEVIĆ, Klinika za nefrologiju VMA	
AKUTNO OŠTEĆENJE BUBREGA U COVID 19 INFEKCIJI KOD BOLESNIKA LEČENIH DIJALIZOM	80
Spomenka STANOJKOVIĆ, Klinika za nefrologiju UKCS Srbije, UZPS; Ivanka ADŽIĆ, Univerzitetski klinički centar Srbije; UZPS, Vera SIMIĆ, Medicinska škola „Beograd” i Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije, Beograd, Srbija	
UTICAJ „COVID 19“ NA MENTALNO ZDRAVLJE ZDRAVSTVENIH RADNIKA	81
Gordana PANOVA, Adnan HADROVIĆ, Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA, Fakultet medicinskih nauka – Univerzitet, Goce Delčev, Štip, R.S. Makedonija, Blagica PANOVA, PZU-Fizio-medika-Kočani	
Prezentacije radova:	
DIGITAL EDUCATION IN NURSING DEN- ERASMUS + FUNDING PROJECT	87
Vedrana VEJZOVIĆ, <i>Assistant profesor</i> , Univerzitet Malme, Švedska	
SPECIFIČNOSTI APOTEKARSKE DELATNOSTI SA OSVRTOM NA APOTEKARSTVO U REPUBLICI SRPSKOJ.....	88
Boro KRSTIĆ, Nada JEVTIĆ, Univerzitet „BIJELJINA“, Ljiljana TOMIĆ, Aleksandra MESAROVIĆ, Farmaceutski fakultet, BiH	
ULOGA MEDICINSKE SESTRE U LEČENJU, TRETMANU I EDUKACIJI BOLESNIKA SA LIMFOMOM	95
Irena JAREVA, JZU-Univerzitedska klinika za radioterapija i onkologija-Skoplje, Gordana PANOVA, Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA, Fakultet medicinskih nauka-Univerzitet, Goce Delčev, Štip, Blagica PANOVA, PZU-Fizio-medicina-Kočani	
ULOGA PATRONAŽNE SESTRE KAO FAKTORA USPEŠNOG SPROVOĐENJA IMUNIZACIJE	100
Silvana MIRKOSKA, Poliklinika Bukureš-JZU-Zdravstven dom-Skoplje, Gordana PANOVA, Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA, Fakultet medicinskih nauka-Univerzitet, Goce Delčev, Štip, Blagica PANOVA, PZU-Fizio-medicina-Kočani	

STAVOVI I ZNANJA STANOVNIKA OPĆINE TRAVNIK O HRONIČNOJ BUBREŽNOJ INSUFICIJENCIJI.....	107
Alma KARAJKO-MELIĆ, Emra ZUKIĆ-BEGIĆ, Amra KALČO, Sead KARAKAŠ, Zavod za javno zdravstvo SBK/KSB, Bosna i Hercegovina	
SAČUVAJMO SVOJE MENTALNO ZDRAVLJE	113
Jelena HADŽIĆ, Snežana VASIĆ, VMS Oopšta bolnica Čuprija	
PHYSIOTHERAPY EFFECTS AND EXPERIMENTAL ACUPUNCTURE.....	114
Blagica PANOVA, PZU-Physio-medicA-Kočani, Gordana PANOVA, Faculty of Medical Sciences - University "Gotse Delcev" – Stip, Nikolaj DIMITAR DIMITROV, Medicinski fakultet-Trakijski Univerzitet-Stara Zagora, R. Bugarija, Dimitrinka ATANASOVA, Medicinski fakultet-Trakijski Univerzitet-Stara Zagora,R. Bugarija	
COVID 19 TRUDNOĆA I POROĐAJ	118
Andreja GLIŠIĆ, Medicinski fakultet Univerziteta u Beogradu, Klinika za ginekologiju i akušerstvo, Klinički centar Srbije, Beograd, Srbija	
STRES INCONTINENCE SURGERY (TVT TOT) AND SACROSPINAL COLPOPEXY IN COVID PANDEMIC	119
Miloš RADOVIĆ, Klinika za ginekologiju i akušerstvo, Klinički centar Srbije, Beograd, Srbija	
S GINEKOLOGIJE U BORBU S COVIDOM	120
Iva KEGLEVIĆ, Slaven MEDJIMUREC, KBC Rijeka, Fakultet zdravstvenih studija u Rijeci, Teo LINIĆ, KBC Rijeka	
UMETNOST DOJENJA - POČAST KAPACITETU ŽENSKOG TELA I NEOGRANIČENIM DUBINAMA MAJČINOG SRCA.....	127
Stefanija JORDANOVSKI, Gordana PANOVA, Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA, Fakultet medicinskih nauka-Univerzitet, Goce Delčev, Štip, Blagica PANOVA, PZU-Fizio-medicina-Kočani	
ULOGA PATRONAŽNE SLUŽBE U PRENATALNOJ I POSTNATALNOJ ZDRAVSTVOJ ZAŠTITI ŽENA U OPŠTINI SVETI NIKOLE.....	131
Despina CVETANOVSKA, JZU-Zdravstven dom-Sveti Nikole, Gordana PANOVA, Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA, Fakultet medicinskih nauka-Univerzitet, Goce Delčev, Štip, Blagica PANOVA, PZU-Fizio-medicina-Kočani	
UVEK NA OPREZU: SAMOKONTROLA HRONIČNIH BOLESTI U PEDIJATRIJSKOM UZRASTU TOKOM TRAJANJA PERIODA PANDEMIJE COVID-19: PREGLEDNI RAD	136
Mirjana SMUĐA, Akademija strukovnih studija Beograd, Osek Visoka zdravstvena škola, Katedra za strukovne medicinske sestre, babice i vaspitače, Medicinski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Ivana MINAKOVIĆ, Medicinski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Katedra za opštu medicinu i gerijatriju, Dom zdravlja “Novi Sad”, Dejan ŽIVANOVIĆ, Visoka škola socijalnog rada u Beogradu, Jovan JAVORAC, Medicinski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Katedra za internu medicinu, Institut za plućne bolesti Vojvodine, Sremska Kamenica, Republika Srbija	
ULOGA PATRONAŽNE SESTRE U OTKRIVANJU I POKAZIVANJU STANJA DIJABETESA STANOVNIŠTVA NA TERITORIJI REPUBLIKE SEVERNE MAKEDONIJE U PERIODU 2018-2022	142
Suzana ĐORĐIJEVSKA, JZU-Zdravstveni centar - Skoplje, Gordana PANOVA, Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA, Fakultet medicinskih nauka-Univerzitet, Goce Delčev, Štip, Blagica PANOVA, PZU-Fizio-medicina-Kočani	
NIVO ZNANJA, STAVOVI I PRAKSA ŽENA U REPRODUKCIJI U VEZI SEKSUALNO PRENOSIVIH BOLESTI	146
Natalija DEČOVSKI, Valentina GORIČANEC, Katerina LAZAREVA, Daniela DAMJANOSKA TODOROVSKA, Lejla ASANI, Međunarodni Balkanski Univerzitet Skopje, Republika Severna Makedonija	
EKSTRAKORPORALNA CIRKULACIJA ULOGA I ZNAČAJ KLINICKOG PERFUZERA U HIRURGIJI.....	155
Branko LUKIĆ, Klinika za kardiohirurgiju Niš, Srbija	
POVEZANOST METABOLIČKE KONTROLE I KVALITETA ŽIVOTA U VEZI SA ZDRAVLJEM PEDIJATRIJSKIH PACIJENATA OBOLELIH OD DIJABETESA TIP 1 TOKOM TRAJANJA PERIODA PANDEMIJE COVID 19	156
Mirjana SMUĐA, Akademija strukovnih studija Beograd, Osek Visoka zdravstvena škola, Katedra za strukovne medicinske sestre, babice i vaspitače, Medicinski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Tatjana MILENKOVIĆ, Institut za zdravstvenu zaštitu majke i deteta Srbije “Dr Vukan Čupić”, Ivana MINAKOVIĆ, Medicinski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Katedra za opštu medicinu i gerijatriju, Dom zdravlja “Novi Sad”, Vera ZDRAVKOVIĆ, Medicinski fakultet Univerziteta u Beogradu, Katedra za pedijatriju, Univerzitetska dečja klinika u Beogradu, Dragana MILUTINOVIĆ, Medicinski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Katedra za zdravstvenu negu, Republika Srbija	

ANALIZA FORMALNOG OBRAZOVANJA MEDICINSKIH SESTARA U REPUBLICI SEVERNOJ MAKEDONIJI.....	165
Valentina GORIČANEC, Natalija DEČOVSKI, Katerina LAZAREVA, Daniela DAMJANOSKA TODOROVSKA, Lejla ASANI, Međunarodni Balkanski Univerzitet Skoplje, Republika Severna Makedonija	
ULOGA PATRONAŽNE SESTRE U NEZI, LEČENJU I EDUKACIJI OSOBA KOJE BOLUJU OD ALCHAJMEROVE BOLESTI.....	171
Julijana VULOVSKA KOSTOVA, Vtor ciklus studii-Fakultet medicinskih nauka – Univerzitet, Goce Delčev, Štip, Gordana PANOVA, Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA, Fakultet medicinskih nauka-Univerzitet, Goce Delčev, Štip, Blagica PANOVA, PZU-Fizio-medicina-Kočani	
EPILEPSIJA.....	175
Jelena RISTIĆ, OB Čuprija	
ULOGA PATRONAŽNE SESTRE U LEČENJU ONKOLOŠKIH RANA.....	176
Verica KOSEVSKA, JZU, Majka Tereza-Onkološka klinika-Skoplje, Gordana PANOVA, Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA, Fakultet medicinskih nauka-Univerzitet, Goce Delčev, Štip, Blagica PANOVA, PZU-Fizio-medicina-Kočani	
ALKOHOLIZAM JE BOLEST NIJE VIC	180
Jasmina NIKOLIĆ , Suzana STOJANOVIĆ, Opšta bolnica Čuprija	
RAZVOJ I PRESPEKTIVE PATRONAŽNE SLUŽBE U OPŠTINI SVETI NIKOLE	181
Milena STOJANOVA, JZU-Zdravstveni dom -Sveti Nikole-R.S.Makedonija, Gordana PANOVA, Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA, Fakultet medicinskih nauka-Univerzitet, Goce Delčev, Štip, Blagica PANOVA, PZU-Fizio-medicina-Kočani	
ULOGA MEDICINSKE SESTRE U LEČENJU PACIJENATA SA HEMORAGIČNIM ŠOKOM.....	185
Arieta MUČA MUSTAFA, SUGS-Cvetan Dimov-Skoplje, Gordana PANOVA, Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA, Fakultet medicinskih nauka-Univerzitet, Goce Delčev, Štip, Blagica PANOVA, PZU-Fizio-medicina-Kočani	
RAZLOG DOLASKA DJECE U HITNU PEDIJATRIJSKU AMBULANTU	190
Alen SADIKOVIĆ, Snježana GALIĆ-LUKŠIĆ, Odjel za pedijatriju, OB Dr. Ivo Pedišić, Sisak	
ZDRAVSTVENO PROSVEŠĆIVANJE POPULACIJE O IMUNIZACIJI PROTIV POLIOMIJELITISA.....	191
Selena VELIĆ, Jasmina JOVANOVIĆ MIRKOVIĆ, Akademija vaspitačko-medicinskih strukovnih studija, Odsek medicinskih studija Čuprija, Srbija	
ULOGA MEDICINSKIH SESTARA U LIJEČENJU OBOLJELIH OD HRONIČNOG HEPATITISA C U DOBA PANDEMIJE COVID 19	199
Jelena PETROVIĆ, Jasminka DELIĆ, UKC RS, Klinika za infektivne bolesti Banjaluka; Republika Srpska, BiH	
UTICAJ COVID 19 INFEKCIJE NA PORAST BROJA OBOLJELIH OD HIV INFEKCIJE.....	205
Sanja SAVKOVIĆ, Dijana KNEŽEVIĆ, Jelena PETROVIĆ, Jasminka DELIĆ, Udruženje medicinskih sestara i tehničara Republike Srpske, UKC Banja Luka	
ZADRUGE KAO NOSIOCI ZDRAVSTVENOG PROSVEĆIVANJA U RURALNIM SREDINAMA – POSTKOVID ERA.....	210
Dragan MILETIĆ, Suzana PAVLOVIĆ, Visoka zdravstveno-sanitarna škola strukovnih studija „VISAN“, Zemun, Srbija	
ZADOVOLJSTVO STUDENATA PRIMALJSTVA FAKULTETA ZDRAVSTVENIH STUDIJA U RIJECI NASTAVNIM PROCESOM U VRLJEME COVID-19 PANDEMIJE.....	218
Deana ŠVALJUG, Sandra BOŠKOVIĆ, Daniela MALNAR, Sveučilište u Rijeci, Fakultet zdravstvenih studija, Republika Hrvatska	
PRIZNAVANJE PROFESIONALNIH KVALIFIKACIJA BABICA I PRIMENA REGULATIVE U REPUBLICI SRBIJI.....	227
Vera SIMIĆ, Medicinska škola „Beograd” i Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije, Ivanka ADŽIĆ, Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije, Doroteja SIMIĆ, Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije, Jelena MILOVIĆ, Mirjana HARDI, Medicinska škola“Beograd“ Beograd, Srbija	
SPECIFIČNOSTI AKUTNE REHABILITACIJE U PEDIJATRIJSKIM JEDINICAMA INTENZIVNOG LEČENJA.....	232
Dejan NIKOLIĆ, Medicinski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Beograd; Univerzitetska dečja klinika, Beograd, Srbija	

ZNAČAJ RAZVOJA ZDRAVSTVENOG I MEDICINSKOG TURIZMA U BANJAMA SRBIJE	233
Vera SIMIĆ, Medicinska škola „Beograd” Beograd i Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije, Ivanka ADŽIĆ, Klinički centar Srbije, Jelena MILOVIĆ, Nursing School “Beograd” Belgrade, Mirjana HARDI, Medicinska škola „Beograd” Beograd, Udruženje zdravstvenih, Doroteja SIMIĆ, Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije	
DEZINFEKCIJA BOLNIČKE SREDINE TOKOM KOVID PANDEMIJE U UNIVERZITETSKOM KLINIČKOM CENTRU REPUBLIKE SRPSKE.....	236
Silvana TRIFUNOVIĆ; Jadranka STANISAVIĆ-ŠIMIĆ; Univerzitetski klinički centar Republike Srpske, Janja BOJANIĆ; Institut za javno zdravstvo Republike Srpske, Biljana PERIĆ; Dragojla ĐOKIĆ; Srđan BLAGOJEVIĆ, Univerzitetski klinički centar Republike Srpske	
POROĐAJ U VODI.....	242
Danica RADULOVIĆ, Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije, Vera SIMIĆ, Medicinska škola „Beograd” Beograd i Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije	
KOMPLIKACIJE KOD PACIJENATA SA UDRUŽENIM KOMORBIDITETIMA U ORTOPEDIJI NAKON PANDEMIJE COVID 19	243
Miljan STOJANOVIĆ, Ivica KOVAČEVIĆ, Univerzitetski klinički centar Srbije	
ULOGA MEDICINSKE SESTRE U PREVENCIJI, LEČENJU I EDUKACIJI OBOLELIH OD RAKA DOJKE	245
Tanja MITROVSKA, JZU-Univerzitetska klinika za radioterapiju i onkologiju-Skoplje, Gordana PANOVA, Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA, Fakultet medicinskih nauka-Univerzitet, Goce Delčev, Štip, Blagica PANOVA, PZU-Fizio-medicina-Kočani	
ZDRAVSTVENO PONAŠANJE I VASPITANJE ZA ZDRAVLJE SREDNJOŠKOLACA	249
Jelena MILOVIĆ, Vera SIMIĆ, Medicinska škola „Beograd” Beograd i Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije	
ETIKA VS ZAKON U ANESTETIČARSKOJ PRAKSI.....	251
Mevludin BABAJIĆ, Mirza JAHIĆ, Samira BABAJIĆ, Adisa OMEROVIĆ, UDRUŽENJE ANESTETIČARA U BIH	

УЛОГА ПАТРОНАЖНЕ СЕСТРЕ У ОТКРИВАЊУ И ПОКАЗИВАЊУ СТАЊА ДИЈАБЕТЕСА СТАНОВНИШТВА НА ТЕРИТОРИЈИ РЕПУБЛИКЕ СЕВЕРНЕ МАКЕДОНИЈЕ У ПЕРИОДУ 2018-2022.

Сузана ЂОРЂИЈЕВСКА, ЈЗУ-Здравствени центар -Скопље Р.С.Македонија
Гордана ПАНОВА, Факултет медицинских наука – Универзитет, Гоце Делчев, Штип, Р.С. Македонија
Гордана КАМЧЕВА-МИХАИЛОВА, Факултет медицинских наука - Универзитет, Гоце Делчев, Штип,
Р.С. Македонија
Благица ПАНОВА, ПЗУ-Физио-медика-Кочани

Апстракт

Увод: Дијабетес је хронична метаболичка болест коју карактерише хронична хипергликемија као последица ниског нивоа хормона инсулина или отпорности ткива на дејство инсулина, у комбинацији са смањеним лучењем инсулина.

Циљ: Приказати укупан број регистрованих оболелих од дијабетеса (преваленија) у Републици Северној Македонији у периоду од 2018. до 2022. године, анализирати пацијенте по полу, старости, месту становања, према врсти дијабетеса, као и приказ укупан број новорегистрованих пацијената са дијабетесом (инциденција). Да укаже на озбиљност компликација дијабетеса и потребу за превенцијом.

Материјали и методе: Дескриптивна епидемиолошка метода са ретроспективним истраживањем за период 2018-2022, подаци добијени из Регистра дијабетеса Института за јавно здравље у Републици Северној Македонији. Подаци су приказани у табелама и графиконима.

Резултати и дискусија: У Републици Северној Македонији у 2018. години било је регистровано укупно 75.429 лица, 2019. године регистровано 89.964 лица, 2020. године регистровано је 133.803 лица, 2021. године укупно је регистровано 135.690 лица, док је регистровано 135.690 лица. у 2022. години укупан број оболелих од дијабетеса је 134668.

Закључак: У периоду од 2018. до 2022. године бележи се пораст укупног броја регистрованих оболелих од дијабетеса (преваленија), као и пораст укупног броја новорегистрованих дијабетеса (инциденција). Највећи број особа са дијагнозом Е11-Инсулин независан дијабетес мелитус, према месту становања доминира урбана средина, по старосним групама издваја се становништво преко 60 година, а према полу преовлађује у женском роду у односу на мушко становништво.

Кључне речи: дијабетес, хипергликемија, преваленија, инциденција

УВОД

Дијабетес је хронична доживотна болест где постоји повећана вредност шећера у крви, као последица недовољног лучења инсулина из панкреаса или због тога што ћелије у телу не реагују на инсулин који се производи.

Три главна типа дијабетеса су: Дијабетес типа 1, дијабетес типа 2 и гестацијски дијабетес: Дијабетес типа 1 - постоји недовољна секреција инсулина због аутоимуног процеса који уништава бета ћелије панкреаса и захтева свакодневну примену инсулина. Симптоми су: полиурија, полидипсија, стална глад, умор, промене вида, губитак тежине. Дијабетес типа 2 – лучи се довољно инсулина, али се не користи довољно (инзулинска резистенција), а симптоми су слични дијабетесу типа 1. Овај тип дијабетеса је много чешћи од дијабетеса типа 1 (85-90% свих типова). дијабетеса). Највећи број ових пацијената (преко 90%) је гојазан. Гестацијски дијабетес је хипергликемија која се први пут јавља у трудноћи и важан је фактор ризика за развој дијабетеса као трајног стања у наредних 10-20 година.

Дијабетес може имати акутне и хроничне компликације, може бити узрок кардиоваскуларних, можданих и бубрежних болести, може бити узрок инвалидитета и морталитета код ових пацијената. Лечи се: одговарајућом исхраном (режим исхране), оралним антидијабетицима и инсулином, физичком активношћу и едукацијом за самоконтролу болести. Правилан третман и контрола болести могу осигурати нормалан просечан живот пацијента.

Циљ: представити стање са дијабетесом на територији Републике Македоније у периоду 2018-2022, анализирати пацијенте према броју, полу, старости, месту становања, указати на тежину компликација дијабетеса и потребу за повећати мере превенције.

Материјали и методе: Дескриптивна епидемиолошка метода обраде података добијених из ретроспективне студије из Регистра дијабетеса Института за јавно здравље Републике Македоније, у периоду 2018-2022, приказана у табелама и графиконима.

ИИ РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА

Табела 1. Укупан број регистрованих пацијената са дијабетесом (преваленција) по полу у Републици Северној Македонији у периоду од 2018. до 2022. године

Укупан број регистрованих оболелих од дијабетеса (преваленција) по полу у Републици Северној Македонији у периоду од 2018. до 2022.			
година	укупно	мушки пол	женски пол
2018	75429	33094	42335
2019	89964	39648	50316
2020	133803	59143	74660
2021	135690	59870	75820
2022	134668	59193	75475

Табела 2. Укупан број регистрованих оболелих од дијабетеса (преваленција) према месту пребивалишта у Републици Северној Македонији у периоду од 2018. до 2022. године

Укупан број регистрованих оболелих од дијабетеса (преваленција) према месту пребивалишта у Републици Северној Македонији у периоду од 2018. до 2022. године			
година	укупно	град	село
2018	75429	56104	19325
2019	89964	65475	24489
2020	133803	92011	41792
2021	135690	92724	42966
2022	134668	90956	43712

Табела 3. Укупан број регистрованих пацијената са дијабетесом према старости у Републици Северној Македонији у периоду од 2018. до 2022године

Укупан број регистрованих пацијената са дијабетесом према старости у Републици Северној Македонији у периоду од 2018. до 2022године																
2018																
0-	5-	10-	15-	20-	25-	30-	35-	40-	45-	50-	55-	60-	65-	70-	75-	80
5	5	11	6	23	50	107	162	290	455	726	981	1092	1140	789	567	351
2019																
0-	5-	10-	15-	20-	25-	30-	35-	40-	45-	50-	55-	60-	65-	70-	75-	80
7	46	100	169	211	353	597	1057	2034	3499	6304	9655	13227	15755	13579	10871	12500
2020																

ZBORNİK APSTRAKATA I RADOVA

III Međunarodni kongres UZPS - UTICAJ PANDEMIJE COVID 19 NA FUNKCIONISANJE ZDRAVSTVENOG I OBRAZOVNOG SISTEMA

0-	5-	10-	15-	20-	25-	30-	35-	40-	45-	50-	55-	60-	65-	70-	75-	80
5	67	154	210	331	504	903	1706	3234	5615	9619	14747	19940	23102	20660	15152	17854
2021																
0-	5-	10-	15-	20-	25-	30-	35-	40-	45-	50-	55-	60-	65-	70-	75-	80
5	74	151	220	354	552	959	1843	3316	5916	9612	14993	20227	23520	21401	15065	17482
2022																
0-	5-	10-	15-	20-	25-	30-	35-	40-	45-	50-	55-	60-	65-	70-	75-	80
11	81	170	229	369	584	1031	1952	3523	6119	9965	15449	20320	23532	21968	14699	14666

Подаци показују пораст укупног броја регистрованих оболелих од дијабетеса у Македонији (преваленција) у периоду 2018-2022, тако да је у 2018. години регистровано укупно 75429 лица, у 2019. години регистровано је 89964 лица, у 2020. повећање броја регистрованих лица - 133803 лица, у 2021. години 135690 лица, а у 2022. години незнатно смањење броја - 134668 лица. Највише оболелих од дијабетеса су старије особе, са порастом старости расте и број регистрованих случајева. Најмање оболелих је међу особама млађим од 5 година, док је највише оболелих међу особама старијим од 60 година. Према полу, болест је доминантна међу женском популацијом, а према месту становања доминира урбана средина.

Табела 4. Укупан број регистрованих пацијената према врсти дијабетеса у Републици Северној Македонији у периоду од 2018. до 2022. Године

Укупан број регистрованих пацијената према врсти дијабетеса у Републици Северној Македонији у периоду 2018. до 2022. Године					
дијагноза	2018	2019	2020	2021	2022
E10 Инсулин - зависен дијабетес мелитус	1509	1058	1020	1091	1174
E11 Инсулин - независен дијабетес мелитус	73861	88838	132672	134457	133339
E13 Друг означен дијабетес мелитус	13	36	52	62	71
E14 Неозначен дијабетес мелитус	20	32	58	79	83
O24 Дијабетес мелитус во бременост	26	/	/	/	/
E 23 Хипофункција и други заболувања на хипофизата	/	/	1	1	1

У Р.С. Македонија, укупан број регистрованих пацијената са дијабетесом по типу дијабетеса у периоду од 2018. до 2022. године је променљив, па је број оболелих од инсулин-зависног дијабетес мелитуса E10 у опадању, односно у 2018. години број регистрованих људи са овом дијагнозом је 1509, у наредне две године ће доћи до смањења овог броја. У наредне две године укупан број регистрованих лица ће се поново повећати (1091 лице у 2021. години, 1174 лица у 2022. години). Број регистрованих особа са дијабетесом са дијагнозом E11 Инсулин-независни дијабетес мелитус, E13 Други означени дијабетес мелитус, E14 немаркирани дијабетес мелитус константно расте. У 2018. години регистровано је 26 особа са дијагнозом O24 дијабетес мелитус у трудноћи, док у наредним годинама није регистрован ниједан случај са овом врстом дијабетеса.

Табела 7. Укупан број новорегистрованих оболелих од дијабетеса по полу у Републици Северној Македонији у периоду од 2018. до 2022. Године

Укупан број новорегистрованих оболелих од дијабетеса по полу у Републици Северној Македонији у периоду од 2018 до 2022 година			
година	укупно	мушки пол	женски пол
2018	6760	3043	3717

2019	5378	2485	2893
2020	7432	3457	3975
2021	7460	3454	4006
2022	7737	3464	4273

Укупан број новорегистрованих дијабетеса у РС. Македонија је у периоду од 2018. до 2022. године забележила пораст, тако да је 2018. године број новорегистрованих пацијената износио 6760, 2019. године је забележен пад: број новорегистрованих пацијената био је 5378, али је 2020. године поново забележен пораст - број новорегистрованих пацијената са дијабетесом је 7432, у наредне две године такође постоји пораст: 2021. регистровано је 7460 особа, 2022. године 7737 особа. Што се тиче полне дистрибуције, уочава се незнатна превага женског пола у односу на мушку популацију.

ЗАКЉУЧАК

У Р.С. Македонија у периоду од 2018. до 2022. године бележи пораст укупног броја регистрованих оболелих од дијабетеса (преваленција), тако да је у 2018. години регистровано укупно 75429 лица, 2019. године 89964 лица, 2020. нагло повећање броја, регистровано је 133.803, у 2021. регистровано их је укупно 135.690, док је 2022. године забележен благи пад укупног броја оболелих од дијабетеса - 134.668. Најмање оболелих је међу млађим лицима. 5 година, док је највише оболелих међу особама старијим од 60 година. По полу доминира женско становништво, а према месту становања доминира урбана средина. Укупан број регистрованих оболелих од дијабетеса по типу дијабетеса у Републици Македонији у периоду од 2018. до 2022. године је променљив, па је број оболелих од инсулин-зависног дијабетес мелитуса Е10 у опадању, односно у 2018. години има највећи број регистрованих особа са овом дијагнозом, док ће у наредне две године доћи до смањења овог броја. У наредне две године бележи се још један пораст укупног броја регистрованих лица. Број људи којима је дијагностикован Е11 инсулин-зависни дијабетес мелитус стално расте. Број особа са О24 дијабетес мелитусом у трудноћи само у 2018. години је 26, у осталим годинама нема регистрованих случајева.

Дијабетес је једна од најраспрострањенијих болести у савременом свету, у последње три деценије бележи се брза прогресија преваленције, посебно у земљама са ниским и средњим стандардом, а у наредне три деценије се очекује да ће се овај број удвостручити. Рана дијагноза и одговарајући третман дијабетеса је примарни начин за превенцију и одлагање компликација код ових пацијената, посебно кардиоваскуларних компликација. Може се спречити код огромног броја људи у ризику едукацијом о правилном начину живота – правилној исхрани и физичкој активности.

Коришћена литература:

1. Jyothi Vijayaraghavan; Judy S. Crabtree, PhD., DIABETES, str. 4
2. Речица Вјоса, Мемети Шабан, Трајковски Марко, Лисинац Надежда, Регистар за шеќерна болест, Институт за јавно здравје на Р.С.М., 2022
3. National Diabetes Information Clearinghouse (NDIC), Your Guide to Diabetes: Type 1 and Type 2 NIH Publication No. 14–4016 December 2013,
4. Kulkarni Anjali, Diabetes, A Barquilla García, Brief update on diabetes for general practitioners, Rev Esp Sanid Penit 2017; 19: 57-65
5. Rafael Simó and Cristina Hernández, Treatment of Diabetes Mellitus: General Goals and Clinical Practice Management, 2023.
6. Michael See, MS, RCEP, CDE, Massachusetts Medical Interpreter Conference June 2019,
- Nhung H. Nguyen, Diabetes,*
7. World Health Organization, Definition, Diagnosis and Classification of Diabetes Mellitus and its Complications, WHO/NCD/NCS/99.2
8. Здравкова В., Панова Г., Цидрова Б., Шуманов Ѓ., Николовска Л., НЕГА НА БОЛНИ СО ДИЈАБЕТЕС – како јавно здравствен проблем,
9. Петровски Г, Димитровски Ч, Садикарио С, Богоев М, Миленковиќ Т, ХИПЕРТЕНЗИЈА И ДИЈАБЕТЕС МЕЛИТУС,